

VAIKUTUSAHDISTUS

- Romantiikan runoilija ja virhetulkinta

Referaatti teoksesta Harold Bloom – *The Anxiety of Influence* (1973)

Juuso Ohtonen

Teoksessa Harold Bloom käsittelee runouden olemusta ja runoilijan motivaatiota individualismiin pohjautuvan romantiikan ideologian pohjalta käyttäen hyväkseen kristillistä tematiikkaa, antiikin mytologiaa, ja freudilaista tulkintaa eteenpäin vievästä voimasta, libidosta, sekä psykoanalyttisesta persoonan kehityksen teoriasta. Teos pohjaa romantiikan tyylin teoreettisen tulkinnan niin kutsuttujen vahvojen runoilijoiden ilmaukselliseen kehitykseen ja suhteeseen itseään edeltäneisiin vahvoihin runoilijoihin, kielellisiin isähahmoin, joiden tuottama vaikutus ahdistaa uutta runoilijaa, jonka henkilökohtainen päämäärä on ahdistuksen voittaminen persoonallisen ilmaisun luomisella. Bloom jakaa teoksen kuuden eri revisionistisen mallin alaiseen menetelmään, jotka määrittävät uuden runoilijan suhdetta edeltävään runoilijaan.

Kuvainnollisesti runoilija putoaa ahdistuksessaan helvettiin, josta hänen on noustava luomalla individuaalinen tyyli, uusi ylevä, joka peittoaa paholaisen tuottaman heikkouden ja ahdistuksen, jota edeltäjän vaikutus edustaa. Keskeisenä teemana esiintyy isähahmon ja muusan välinen vaikutus, joiden synteesi tuottaa runoilijan uuden ja näin ollen oman kielellisen ilmaisun. Ahdistus saa alkunsa, kun runoilija huomaa edeltäjän, ”isän”, vaikutuksen, josta seuraa putoaminen, ja saavutettuaan pohjan uuden ilmaisun rakentaminen voi alkaa muusan avulla. Muusa, feminiininen hahmo, totuuden ja luonnon mysteerin ilmentymä, esiintyy freudilaisena äitihahmona ja runous itsessään genealogisena prosessina, jossa runouden sukupuu tuottaa uusia hedelmiä isän vaikutuksen ahdistuksesta.

Teoria esittelee ryhmän keskeisiä englanninkielisen kulttuurin runoilijoita, joiden teksteissä edeltäjien vaikutus näkyy, ja samalla ne keinot, joilla uusi runoilija on pyrkinyt peittoamaan vaikutuksen ahdistuksen. Englannin kielen sukupuu alkaa 1600-luvulta Shakespearista ja Miltonista, jotka ovat luoneet prototyypin kielen, tai onnistuneet olemaan vaikutukselle vahvimpia, ja heidän tyyliinsä asettaa nollapisteen runoudelle, joka on alati muuttuva kuvaus samasta metafysisestä maailmasta, runouden ja runoilijan olemuksesta.

Clinamen – yhteentörmäys

Ensimmäisenä revisionistisena suhteena Bloom esittää runoilijoiden yhteentörmäyksen, jonka seurauksena syntyy virhetulkinta edeltäjästä johtaen uuden ilmaisun syntymiseen. Milton (1608 – 74) esiintyy romantiikan runouden isähahmona, jonka varjo lankea seuraajien ylle laittaen alulle modernin runouden jatkuvuuden, ja siten vertauskuvallisesti runoilijaa peittävän kerubin, joka aiheuttaa vaikutuksen ahdistuksen. Miltonin *Kadotettu paratiisi* (1667) edustaa romantiikan runoilijan alkupistettä, vertauskuvallista teoriaa runouden olemuksesta ja yksilön taistelusta heikkoutta vastaan kohti ylevöitymistä.

Peittävän kerubin hahmo on kartesiolaisen dialektisuuden ekstentio, looginen jatkumo, jota kieli ja runous ilmentävät. Peite on runouden muodon varjo, joka seuraa uusia runoilijoita, joiden on ensin omaksuttava isähahmon muoto voidakseen irtautua siitä, ja tuottaa uusi yksilö, modernin tyylin epäjatkuvuus, joka johtaa ylevöitymiseen. Clinamen puolestaan on tuon hahmon virhetulkinta; yhteentörmäys, joka pudottaa uuden runoilijan kadotuksen pohjalle, ja virhetulkinta jatkuvuuden muodosta tuottaa uuden ilmaisun, ja siten vahvan runoilijan, joka nousee pohjalta kolhiintuneena mutta uudistuneena yksilönä.

Tessera – täydentäminen ja antiteesi

Tessera edustaa toisenalaista revisionaarista liikettä, joka pohjautuu virhetulkintaan. Liike edustaa vaikutuksen omaksumista, infantiliä tilaa, jonka kautta edeltäjän ilmaisu täydentyy antiteesin kautta. Bloom vertaa ahdistusta freudilaiseen teoriaan psyyken kehityksestä, minkä mukaan seuraaja kokee velkaa isähahmoa kohtaan tämän lahjoitettua elämän seuraajalleen. Runous itsessään vertautuu freudilaiseen perheromanssiin, jossa lapsen täytyy lunastaa kypsyys vanhemmiltaan. Runoilija hyväksyy vaikutuksen, mutta puhdistautuu siitä hyvittämällä elämänsä isälleen täydänten edeltäjän merkityksen esittämällä virhetulkintaan pohjautuvan antiteesin, joka hegeliläisessä mielessä tuottaa synteesin edeltäjän ilmaisun kanssa.

Tessera tulee Lacanin terminologiasta, ja tarkoittaa merkityksen pysyvää olemusta, joka tulkitaan uudelleen, koska vanha ilmaisu on haihtumisen vaarassa. Vanha ja uusi merkitys ovat saman ”rikkoutuneen ruukun” kaksi puolta ja tuottavat yhdessä täydellisen vastauksen ilmaisun mysteeriin. Siinä missä Clinamen on tiedostamaton virhe ja ahdistuksen aiheuttama pakeneminen edeltäjästä, on Tessera tietoinen virhetulkinta, jonka tehtävä ei ole ajautua pois edeltäjän tulkinnasta vaan täydentää sitä. Muusa edustaa mysteerin muuttumattomuutta, havainnon alkulähdettä, joka tuottaa näyn

tulevaisuuden ilmaisusta. Muusan avulla uusi runoilija kykenee synnyttämään isänsä, tai isän itsessään, toisin sanoen uuden vahvan runoilijan, jonka ilmaisu punnitaan uusien runoilijoiden tulkinnoissa.

Kenosis – toisto ja epäjatkuvuus

Kenosis liittyy runoilijan henkisen kehityksen prosessiin, joka edellyttää oman mielikuvituksen manifestaatiota edeltäjän kustannuksella. Bloom käyttää veden metaforaa, ja vertaa runoilijan lentoa pudotuksena veteen, jossa toiston aallokko muovaa runoilijan omintakeisen ilmaisun. Aallokko puolestaan edustaa edeltäjän vaikutuksen tuottamaa ahdistusta. Freudin hengessä Bloom ehdottaa, että toisto toimii puolustusmekanismina, joka lopulta ohjaa vapauttavaan transgressioon. Suuren runoilijan seuraaja kokee toistossaan promethaanisen vaiheen, jossa hän vaeltaa Erheen luolassa, josta lopulta voidaan edeltäjän erheen tunnistamisen kautta tuottaa uusi korjattu mielikuvitus.

Kenosis puolestaan johtaa eräänlaiseen itsensä kieltämisen muotoon. Kenosis terminä viittaa Jeesuksen jumaluuden kieltämiseen itsessään, vaikka hän olikin jumalaisesta alkuperästä. Runoilijan kohdalla termi liittyy nöyrytykseen, jonka uusi runoilija tekee eristäessään suuren edeltäjän vaikutuksen itsessään. Uusi runoilija omaksuu edeltäjän virheen, ja liittää sen tietoisesti osaksi omaa maailmaansa, mutta samalla tunnistaa toiston kautta oman egonsa vaikutuksen, joka liittyy edeltäjän suuruuteen, mutta samalla sen tuottamaan erheeseen. Edeltäjän eristäminen tuottaa lopulta epäjatkuvuuden ja uuden nöyrytyneen runoilijan.

Demonisaatio – vastaylevä

Bloomin mukaan runouden eetos kytkeytyy demoniin, paholaiseen, jonka kanssa käytävä taistelu on välttämätöntä runouden eteenpäin viemiselle. Siinä missä edeltävä suuri runoilija edustaa tyylillään ylevää, on uuden runoilijan kohdattava tuo ylevä ja noustava sitä vastaan, jotta uusi ilmaisu voi syntyä. Uusi runoilija omaksuu edeltäjän mielikuvituksen ääriviivat, mutta täyttää ne uudella kuvastolla, jota Bloom nimittää vastayleväksi. Vastaylevän saavuttaminen on demoninen prosessi, jonka tarkoitus on osoittaa edeltäjän ilmaisun heikkous. Demoninen prosessi on ylevän

kyseenalaistamista, jossa uusi ilmaisu tuottaa psyykkisen irtautumisen edeltäjän ilmaisusta, ja tuottaa uuden yksilöllisen identiteetin.

Demonisaatio on toinen ilmaisu vaikutuksen ahdistukselle. Uusi runoilija kamppailee edeltäjän vaikutuksen ahdistusta vastaan, koska sen ilmaisu on vajaa. Saavuttaakseen oman identiteetin, on runoilijan ylitettävä edeltäjän mielikuvitus, astuttava ylevän tuolle puolen, ja omaksuttava siitä seuraava demoninen visio. Visio johtaa uuteen ilmaisuun, joka syntyy tukahduttamalla demoninen vaikutus vastaylevän avulla, prosessin, joka on verrannollinen Freudin teoriaan libinaalisesta tukahduttamisesta johtuen todellisen potentiaalın manifestaatioon. Samalla uusi runoilija humanisoi edeltäjänsä, jonka muoto jää edustamaan ihmisyyttä, tai paremminkin kuolevaisuutta uuden runoilijan identiteetissä, joka puolestaan ylevöityy edeltäjästä irtautumisen prosessissa.

Askesis – puhdistautuminen ja vetäytyminen

Kenosis ja Demonisaatio pyrkivät tukahduttamaan muiston edeltäjästä, mikä tuottaa yleivöitymisen prosessin jättäen kuitenkin varjon edeltäjän ilmaisusta. Askesis puolestaan edustaa täydellistä vaikutuksen ja siten runouden objektin unohtamista. Freudin psyyken teoria kytkeytyy objektiin suunnatun halun tukahduttamiseen, josta seuraa vapautunut tahto. Askesis on revisionaarinen suhde, jossa runoilijan oma mielikuvitus täyttää koko havaintomaailman, ja hän vetäytyy omaan maailmaansa. Uusi identiteetti syntyy, kun edeltäjän vaikutuksesta tulee tiedostamatonta ja uusi ilmaisu manifestoituu vapautuneena runollisena tahtona.

Siten Askesis edustaa runoilijan lopullista maalia, yksilöllistä ja koskematonta ilmaisua. Uusi runoilija puhdistautuu vaikutuksesta ja sen ahdistuksesta. Siinä missä romantiikan runous on aina virhetulkinta ylevästä, tulee vetäytyneen ja puhdistautuneen runoilijan maailmasta täydellinen virhetulkinta. Myös libinaalinen objekti, muusa, katoaa hetkellisesti, ja runoilija jää yksin omaan kielelliseen todellisuuteensa. Askesis merkitsee runollista omavaraisuutta ja vapautumista kuolleista runoilijoista.

Apophrades – Kuoleman paluu

Apophrades liittyy runouden genealogian vääristymään, joka edustaa uuden runoilijan saavutettua voittoa edeltäjästä. Joissain tilanteissa uusi runoilija onnistuu tekemään teoksen, joka vaikuttaa tehdyltä ennen sitä edeltänyttä suurta runoilijaa sijoittaen uuden runoilijan niin sanotusti väärään paikkaan runouden historiassa, ja samalla vääristäen temporaalisen kausaalisuuden. Kuolema tekee paluun edeltäjän tuotantoon jälkeläisen vaikutuksen ahdistuksen muodossa.

Apophrades samalla edustaa romantiikan todellista subjektia, joka on Bloomin näkökulman mukaan vaikutuksen ahdistus. Jo edesmenneen runoilijan ahdistus vaikuttaa kumpuavan uuden runoilijan ja jälkeläisen tuotannosta alleviivaten romantiikan runouden teoreettista viitekehystä. Todella

yksilöllinen mielikuvitus kykenee siirtämään itsestään fyysisesti riippumattomaan historialliseen aikaan ja samalla vääristämään väarintulkintaan nojaavan runouden dialektisen prosessin